

In Pretoria, Mr. Samuel Marks, of the well-known firm Lewis & Marks, being connected with the Sheba Mining Company, received two telegrams informing him of the daring hold-up.

The text of the first telegram reads as follows:

"Holland and guard Cicognani with Cohn & Cubitt riding in company were held up on Barberton road Elephants Kloof at five this afternoon & robbed of one thousand pounds Sheba cash. Robbers fired killing Holland's horse & took horses of Cicognani Cohn & Cubitt. Have wired all along the lines & offered one hundred pounds reward. Please have authorities take active steps." (From: Blow, Eureka, received at Pretoria, Sept. 2, 1897).

The second telegram, wired to Pretoria on the next day and also addressed to Mr. Samuel Marks, runs as follows:

"Robbers supposed to be trying to escape to Natal via Ermelo & Charlestown. Have two men in pursuit. Robbers shot one man yesterday. One horse returned. Will wire you any further particulars". (From: Blow, Eureka). 1)

J.P.

1) Both telegrams have been traced in Pretoria. J.P.

DIE OORSPRONG VAN ONS STRAATNAME

II

Al reaksie wat daarop die vorige behandeling van straatname van Pretoria gekom het, is van mnr. W. Punt. Hy lewer die volgende bydrae ten opsigte van:

Boomstraat: "'n Kleinseun van Andries du Toit, aldus mnr. Punt, "het my 'n paar jaar gelede die volgende meegedeel. Toe du Toit met die opmeting van wat nou Boomstraat is, besig was, het hy 'n baie groot boom midde in wat die straat sou word, aangetref. Vandaar die naam Boomstraat." Welke verklaring van die herkoms van die naam is nou die juiste, hierdie een, of die wat in die vorige uitgawe verstrek is? Of miskien albei? Ons handel vervolgens die strate van Pretoria-Sentraal verder:

Bosmanstraat: is na ds. H.S. Bosman, bekende predikant en onderwysman van Pretoria, genoem.

Ds. H.S. Bosman is in 1848 op 'n plaas in die distrik Victoria-Wes gebore. Sy ouers verhuis kort hierna na Potchefstroom. In 1864 is hy na die Suid-Afrikaanse Kollege Stellenbosch, toe na die kweekskool aldaar en

uiteindelik na die Teologiese skool van Edinburgh en die Universiteit van Utrecht.

In 1876 is hy as predikant van die Hervormde gemeente van Pretoria georden. Gedurende die laaste jare van die eerste Britse besetting van Transvaal ageer hy as waarnemende Superintendent van Onderwys. Ook daarna is hy bekend vir sy bemoeiing met onderwysake. In 1926 lê hy sy bediening neer en is op 2 Mei 1933 oorlede.

(Gegewens uit Dr. M.A. Basson, "Die Britse invloed in die Transvaalse Onderwys".)

Die straat het voorheen die naam van Kochstraat gedra en is waarskynlik net na die oorlye van ds. Bosman in 1933 verdoop. Die naam Koch is afkomstig van twee broers Koch wat 'n winkel in die straat gehad het.

Brounstraat: heet na 'n Tom Brown, 'n boukontraakteur, maar verdere besonderhede oor die persoon kon ek nie opspoor nie.

Bureaulaan: kry sy naam vanweë die feit dat dit die kantoor - (buro) sentrum van die stad in die dae van die Suid-Afrikaanse Republiek was. Vandag is dit nog enigsins die geval.

Burgersparklaan: grens aan Burgerspark, vandaar die naam. Die park heet by my wete na president Thomas François Burgers (1834 - 1881), president van die Suid-Afrikaanse Republiek van 1872 tot 1877. Burgerspark was aanvanklik 'n krieketveld en het later eers sy huidige vorm gekry.

Christinastraat en Clarastraat: Oor hierdie twee strate het daar geen gegewens ingekom nie. Kan een van die lesers miskien meedeel na welke Christina en welke Clara die strate genoem is?

Du Toitsstraat: heet na Andries François du Toit, gebore in Eerste Rivier, Stellenbosch in 1813, oorlede te Middelburg, Tvl. in 1883. Hy is die persoon wat Pretoria oorspronklik uitgemeet het en was ook die eerste landdros daarvan, van 1857 tot 1859. (Vir verdere besonderhede oor hierdie persoon word verwys na: J.H. Breytenbach, Andries François du Toit. Sy aandeel in die Transvaalse geskiedenis. - Argiefjaarboek 1942, deel II).

Erasmuslaan: is genoem na generaal D.J.E. Erasmus. Verdere besonderhede sal verwelkom word.

Fehrslaan: heet na die landmeter Fehrsen. Maar waarom is die naam dan nie voluit gebruik nie? Ook hier word verdere besonderhede oor die persoon versoek.

Fordstraat: heet na ene George Ford, grofsmid en/of stads-raadslid. Die gegewens hieroor is onduidelik. Was die-selwde persoon grofsmid sowel as stadsraadslid, of is dit twee verskillende persone met dieselwde naam, en indien wel, na wie van die twee is die straat genoem?

Fountain Lane (Fonteinlaan): Die Fountain Hotel, Suid-Afrikaanse Polisie-klub, was vroeër in hierdie straat geleë.

Grandstraat: Die oorsprong van hierdie naam het ek nie kon opspoor nie.

F.J. du T.S.

oorlog en 'n koerant

deur Dr. T.S. van Rooyen

Nadat die Transvaal in 1877 geannekseer is het die Boere-leiers herhaalde pogings aangewend om die Britse regering te oortuig dat die anneksasie onregverdig was en dat dit nie die goedkeuring van die meerderheid van die Transvalers weggedra het nie. Toe die Gladstone-ministerie uiteindelik te kenne gegee het dat die Boere die anneksasie as 'n voldonge feit moet beskou en dat aan 'n teruggawe van die Transvaalse onafhanklikheid daar geen sprake van kan wees nie, het die Boere dan ook besluit om na die wapen te gryp.

Op die oggend van die 21ste Desember 1880 het die nuus van die noodlottige slag van Bronkhorstspruit die Britse outiriteite in Pretoria bereik. Kolonel W. Bellairs, militêre aanvoerder in Transvaal het dan ook besef dat hy hier te doen het met manne "who under good leadership, exhibit courage, discipline and organisation", en sou dit dus fataal wees om die Boere te onderskat. Hy en sy ondergeskikte offisiere Luit.-Kol. Gildea en Maj. L. Messuries het dan ook vir Sir Owen Lanyon aangeraai om onmiddellik krygswet af te kondig en Pretoria te probeer verdedig totdat versterkings vanaf Natal sou opdaag. Vroeg die volgende dag (die 22ste) is die inwoners van Pretoria beveel om hul huise te verlaat en die militêre kamp wat aan die Oostelike kant van die dorp geleë was, te gaan betrek. Tweeduisend driehonderd nege-en-sestig blanke mans, vrouens en kinders en eenduisend driehonderd een-en-dertig naturelle is daarop in die kamp saamgehoek terwyl die Boere die heuwels om die dorp beset het met die doel om die kamp te beleër en sodoende tot oorgawe te dwing.

Om die eentonigheid van die kampelewe enigins draagbaar te